

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 7450/21

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופטת ע' ברון
כבוד השופטת ר' רונן

העותרים: 1. דוד ששון
2. יצחק ששון

נגד

המשיבות: 1. רותי אברמוביץ – גנזת המדינה
2. היועצת המשפטית לארכיון המדינה
3. הספרייה הלאומית בע"מ
4. האוניברסיטה העברית

עתירה למתן צו על תנאי

תאריך הישיבה: כ"ז בכסלו התשפ"ג (21.12.2022)

בשם העותרים: עו"ד צפנת נורדמן; עו"ד אוריאל סגל; עו"ד דב פרנקל

בשם המשיבות 1-2: עו"ד אבי מיליקובסקי

בשם המשיבה 3: עו"ד מאיר הלר; עו"ד קרן אבלו; עו"ד יוס טוב בלק

בשם המשיבה 4: עו"ד אלירן אוזנה; עו"ד ענת טל

פסק-דין

השופט י' עמית:

1. עניינה של העתירה שלפנינו נסב על הוראת סעיף 14א לחוק הארכיונים, התשט"ו-1955 (להלן: החוק או חוק הארכיונים) הקובע כלהלן:

העברה, עיקול ושעבוד בארכיון ציבורי
14א. (א) חומר ארכיוני שבארכיון ציבורי –
(1) לא יועבר ממנו אלא לגנזך או לארכיון
ציבורי אחר;
(2) לא יהיה ניתן לעיקול או לשעבוד.

(ב) הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו על העברה, עיקול או שעבוד שנעשו בהסכמת הגנו ובתנאים שקבע.

נסביר להלן כיצד הגענו להוראה זו.

העובדות הצריכות לעניין וההליך בבית המשפט המחוזי

2. העותרים הם בני משפחת ששון, משפחה יהודית ששורשיה כבגדד שבעיראק אך ענפיה נפוצו על פני הגלובוס במהלך השנים. בני המשפחה תיעדו את מוצאותיהם ועלילותיהם ושמרו במהלך השנים יומנים, ספרים, תעודות, כתבי יד, עיתונים, חפצים שונים ועוד. האוסף המשפחתי והאישי התערבב עם הלאומי והדתי והתרבותי, ואין כיום חולק כי האוסף, הידוע במקומותינו כ"אוסף ששון" (להלן: האוסף) הוא בעל חשיבות מחקרית והיסטורית לאומית.

3. בשנת 2003 התקשרו העותרים והמשיבה 4 (להלן: האוניברסיטה או האוניברסיטה העברית) בהסכם (להלן: ההסכם או הסכם ההפקדה). על פי ההסכם, העבירו בני משפחת ששון את האוסף אל בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי שבאוניברסיטה העברית (להלן: בית הספרים הלאומי), על מנת שידאג לשמירה על שלמות האוסף על פי כללים מקובלים של שמירת מסמכים עתיקים, ועל מנת שידאג למיין ולקטלג את האוסף על פי אמות מידה מחקריות אקדמיות, והכל כאמור במבוא להסכם ולהתחייבויות בית הספרים הלאומי כפי שפורטו בסעיף 5 להסכם. בסעיף 8 א להסכם נקבע כי "בידי מוסרי האוסף תשמר הזכות לתבוע את האוסף חזרה ממקבל האוסף, אם הפר מקבל האוסף תנאי אחד או יותר מתנאי אחד שבהסכם זה ובלבד שמוסרי האוסף נתנו למקבלי האוסף התראה בכתב לתיקון ההפרה ומקבלי האוסף לא תקנו את ההפרה תוך זמן סביר ממועד ההתראה".

4. חלפו 16 שנים, ולטענת העותרים, התברר להם כי בית הספרים הלאומי והאוניברסיטה הפרו את התחייבויותיהם על פי הסכם ההפקדה, ובין היתר, האוסף סבל מזלזול ומהזנחה ו"העלה אבק" במחסן מרוחק; לא בוצע מיון וקטלוג ראוי של הפריטים השונים באוסף; חומרים מהאוסף הועברו לצרכי פרסום לצדדים שלישיים ללא רשות כלשהי מהעותרים; ועל הפריטים הוטבעה חותמת הספרייה הלאומית. משכך, ולאחר שלטענתם פנו בהתראות לתיקון ההפרות, הגישו העותרים ביום 16.4.2019 תביעה לבית המשפט המחוזי בירושלים שבמסגרתה עתרו לביטול ההסכם ולהשבת האוסף לחזקתם. בהמשך, משנודע לעותרים כי האוסף הועבר מבית הספרים הלאומי של האוניברסיטה

אל הספרייה הלאומית, תיקנו העותרים את כתב התביעה וטענו כי הדבר נעשה בניגוד להוראת סעיף 9(ב) להסכם, הקובע כי "מקבל האוסף מתחייב שלא להעביר/או להסב לאחר את זכויותיו או חובותיו לפי הסכם זה, כולן או מקצתן וכן מתחייב הוא שלא לשתף איש אחר או גוף אחר, זולת עובדיו ושליחיו בביצוע הסכם זה, אלא אם קיבל על כך את הסכמת מוסרי האוסף בכתב ומראש".

עם צירוף הספרייה הלאומית לתביעה, צורפה לתביעה גם המשיבה 1 (להלן: הגנת).

5. במהלך ישיבת קדם משפט שנערכה בבית המשפט המחוזי, ולאחר שהגנת הבהירה את עמדתה העקרונית ולפיה "אוסף שנמסר לא יוחזר" לאור הוראת סעיף 14א לחוק הארכיונים, מצא בית המשפט המחוזי כי אין תוחלת בבירור התביעה לאור עמדה זו. משכך, הגיעו הצדדים להסדר דיוני (להלן: ההסדר הדיוני) ולפיו כל טענות הצדדים במישור החוזי שמורות להם, העותרים יגישו לגנת בקשה להפעלת סמכותה מכוח סעיף 14א(ב) לחוק הארכיונים, והגנת תתן החלטת בבקשה. בסעיף 4 להסדר הדיוני נקבע:

"מוסכם על הצדדים שהגנת לא תיזקק לטענות חוזיות (כגון האם הייתה הפרה של ההסכם בין משפחת ששון לבין הספרייה הלאומית) אלא תדון בשאלה האפריורית האם גם אם יתקבלו הטענות החוזיות של התובעים (וכאמור מוסכם שהדבר לא נדון ולא הוכרע) ניתן יהיה להשיב את האוסף לידיה הפרטיות של משפחת ששון לפי סעיף 14א(ב). במילים אחרות הגנת אינה צריכה כלל להיזקק לגופן של טענות חוזיות".

בסעיף 5 להסכם הדיוני אף הובהר כי ככל שמשפחת ששון תראה לנכון לנקוט הליך מינהלי כנגד החלטת הגנת, לא ייטען כי יש מקום לברר את הטענות החוזיות קודם בבירור הטענות המנהליות.

החלטת הגנת

6. העותרים פעלו על פי ההסדר הדיוני ופנו בבקשה מפורטת לגנת, שהתבקשה לקבוע אלו מהפריטים באוסף אינם מהווים "חומר ארכיוני"; אלו חלקים של האוסף מהווים "חומר ארכיוני" אך נוכח זכות הקניין של משפחת ששון יש להתיר את החזרתו לאחר שיועתק לשביעות רצון הגנת; ואילו חלקים מהווים "חומר ארכיוני" שאמנם יש חשיבות להחזקת מסמכי המקור, אך לנוכח הסכם ההפקדה והעובדה שהספרייה הלאומית הוכרה רק לאחרונה כארכיון ציבורי – הגנת תתיר את החזרת החומר למשפחה.

עוד התבקשה הגנזת ליתן דעתה לאפשרות של מתן "פיצויי הפקעה" אם החומר לא יוחזר.

העותרים הדגישו בבקשתם כי בהתאם להסכם הדיוני, נקודת המוצא להחלטתה של הגנזת צריכה להיות כי הספרייה הלאומית הפרה את ההסכם בינה לבין משפחת ששון וכי על הגנזת לקחת בחשבון את הזכות לקניין ולהתייחס למשמעות הקניינית של קביעה השוללת את החזרת החומר למשפחת ששון, מעשה המהווה הפקעה של רכוש פרטי המחייבת פיצוי.

7. בהחלטת הגנזת מיום 10.9.2021 (להלן: החלטת הגנזת) הבהירה הגנזת כי היא לא נדרשת כלל לטענות החוזיות בין הצדדים, ולא לשאלת הבעלות הקניינית באוסף, וכל שעומד להכרעה הוא שאלת הוצאתו של האוסף מהארכיון הציבורי שבו הוא נמצא.

בהחלטת הגנזת נקבע כי ברירת המחדל היא שחומר ארכיוני שבארכיון ציבורי יוצא ממנו רק בנסיבות חריגות, מקום שבו השארתו בארכיון תסכן את שלומו ושלמותו של האוסף או את הנגשתו. בבדיקה שערכה הגנזת בספרייה הלאומית היא מצאה כי יש בספרייה תנאים פיזיים ראויים לשם שמירה על האוסף וכי מותקנות מערכות שימור ושמירה בהתאם לתקנים ארכיוניים מקובלים, כמו חיישנים לזיהוי אש, מערכות לשמירת טמפרטורה ולחות ועוד; כי יש במקום צוות מקצועי; וכי קטלוג האוסף רשום ומונגש לציבור באתר האינטרנט של הספרייה. נקבע, כי גם אם הבעלות באוסף נותרה בידי המפקדים, הרי שלנוכח האינטרס הציבורי כבד המשקל, הרי שעל בעלות זו הוטלו מגבלות מסוימות.

בהחלטתה הדגישה הגנזת כי יש להבטיח לארכיון ציבורי יציבות וידיעה כי אוספיו יישארו בחזקתו, וכי בהגבלה שבסעיף 14א לחוק יש כדי להבטיח את יציבות האוסף והשמירה עליו.

הגנזת התייחסה גם לטענת העותרים כי הספרייה הלאומית הוכרזה כארכיון ציבורי בשנת 2017 (הודעה על כך פורסמה ברשומות), קרי, לאתר שהאוסף הועבר לבית הספרים הלאומי. נקבע כי סעיף 14א לחוק הארכיונים חל גם על חומר שהופקד בארכיון ציבורי טרם הוכרז ככזה, וכי זו הייתה כוונת המחוקק כפי שמשתקף מהדיונים בכנסת. אדרבא, על מנת להכריז על ארכיון כארכיון ציבורי, יש לקחת בחשבון את האוספים הארכיוניים שכבר מופקדים בו קודם ההכרזה.

כנגד החלטת הגנות הוגשה העתירה דכאן.

תמצית טיעוני הצדדים

8. העותרים ביקשו להכריז על ההחלטה כבטלה ולהורות על החזרת אוסף ששון לידי בעליו בכפוף לקבלת טענותיהם במישור החוזי, ולחלופין, ולמען הזהירות, להורות על תשלום פיצויי הפקעה בסכום שייקבע בהתדיינות נפרדת.

בעתירתם, המשתרעת על 36 עמודים, הפליגו העותרים, בין היתר, על חשיבות זכות הקניין; על כך שהפגיעה בזכות הקניין חייבת להיות מפורשת בעוד שבסעיף 14א לחוק אין הסמכה מפורשת כאמור; על חופש החוזים; על כך שהפקעת רכוש גוררת חובת פיצוי; על כך שפסק הדין בע"א 9366/12 Israelitische Kultusgemeinde Wien¹ הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי (3.6.2015) (להלן: עניין וינה) תומך בעמדתם; כי עמדתה הראשונית של הגנות בבית המשפט המחוזי הייתה כי אם החומר הועבר שלא כדין לספרייה הלאומית אזי סעיף 14א לא חל; כי הגנות לא שקלה כלל את השיקולים הרלוונטיים כך שהחלטה אינה סבירה באופן קיצוני; וכי הגנות פעלה בניגוד עניינים כמי שהייתה חברה במועצת הספרייה הלאומית, והתפטרותה מהמועצה לא מרפאת את ניגוד העניינים.

בד בבד עם הגשת העתירה ביקשו העותרים צו ביניים האוסר על החתמת פריטי האוסף, בקשה שנדחתה משהתברר כי מלאכת החתמת פריטי האוסף הסתיימה זה מכבר (החלטת השופט י' אלרון מיום 9.12.2021).

9. הספרייה הלאומית (המשיבה 3) טענה, בין היתר, כי בהסדר הדיוני נקבע שהגנות תבחן אם החומר הוא בר הוצאה מארכיון ציבורי, כך שהגנות לא הייתה אמורה, וממילא אינה מוסמכת לשקול שיקולים הנוגעים לזכויותיהם "הקנייניות" של העותרים, סוגיה שהיא בסמכותו של בית המשפט המחוזי. משכך, העותרים מושתקים מלטעון כי נפל פגם בהחלטת הגנות בשל כך שלא שקלה שיקולים שבדיני חוזים וקניין. בהיעדר הכרעה משפטית לגבי זכויותיהם החוזיות והקנייניות של העותרים, העתירה היא תיאורטית, באשר מתן הסעד הנדרש לא יביא לתוצאה אופרטיבית.

לגופם של דברים, טענה הספרייה הלאומית כי הגנות הפעילה כדין את סמכותה הייחודית שהיא בליבת תפקידה ומומחיותה – שמירה על תיעוד, איסוף ושימור של חומרים ארכיוניים לטובת כלל הציבור. אין מדובר ב"הלאמה" של קניין פרטי, באשר

האוסף הגיע לידי הספרייה הלאומית בעקבות החלטה מושכלת ומודעת של העותרים להוציאו מרשותם ולהפקידם ב"מוסד אשר ידאג לשמירה על שלמות האוסף ועל שלמות המסמכים ותקינותם" כאמור בהסכם ההפקדה. הודגש כי בכך אין עניינם של העותרים שונה מאלפי מפקידי ארכיונים, אם בספרייה הלאומית ואם בארכיונים מוכרים אחרים. עוד נטען, כי קבלת עתירתם של העותרים עלולה להביא לפגיעה אנושה בארכיונים הציבוריים, באשר כל מפקיד או יורשיו, יהיה רשאי לתבוע החזרת החומרים שהופקדו לידיו, מה שעלול להביא לקריסת ההגנה על חומרים ארכיוניים.

10. המשיבים 1-2 הדגישו כי סמכות הגנת לפי סעיף 14א לחוק הארכיונים, לא באה כדי לפגוע בזכות הבעלות של העותרים, אלא בזכות ההחזקה באוסף, ויש עדיין מקבץ זכויות שעומדות לעותרים, לרבות זכויות קניין רוחני. ואכן, בהסכם הפקדה שיירו העותרים לעצמם את זכות היוצרים והוסכם כי הדפסת חומר בכל צורה שהיא תבצע על פי אישורם בכתב למשך 35 שנה, וכי על התיקים והקופסאות שבהם יישמר החומר, יכתב שהוא כפוף לחוקי זכויות היוצרים השמורים למוסרי האוסף.

דיון והכרעה

11. ההסדר הדיוני אליו הגיעו הצדדים בבית המשפט המחוזי, מביא בסופו של יום לתוצאה לפיה בית משפט זה נדרש לדון בעתירה תיאורטית שזו דרך הילוכה: בהנחה, שטרם התקיימה וטרם הוכחה, כי קמה לעותרים זכות חוזית או קניינית להשיב את האוסף לידיהם – האם גם אז גוברת הוראת סעיף 14א לחוק הארכיונים? ברם, אין דרכו של בית משפט זה לעסוק בשאלות תיאורטיות. אלא שלא בכדי הביא בית המשפט המחוזי את הצדדים להסדר הדיוני. בכך הלך בית המשפט המחוזי בעקבות עניין וינה, כפי שיפורט בהמשך. משכך, נצעד אף אנו בתחילה במתווה זה, אשר על פיו יש לבחון תחילה את החלטת הגנת, גם בהנחה שיש לעותרים זכויות חוזיות או קנייניות כאלה ואחרות באוסף.

12. בקשתם של העותרים להשיב לידיהם את האוסף היא חריגה ביותר, וכפי שציינה הגנת בהחלטתה, למעט בעניין וינה, לא התבקשה, וממילא לא אושרה בעבר העברת אוסף מארכיון ציבורי לגוף פרטי. ואכן, גם בהחלטה שדחתה את הבקשה לדיון נוסף בעניין וינה נאמר כי:

"השלכות הרוחב העתידיות של המקרה מצומצמות יחסית ומוגבלות למקרים מועטים [...] אמנם, חוק הארכיונים, ובפרט סעיף 14א שעליו התבסס פסק הדין, טרם נידונו

בפסיקה. ואולם, זוהי אך עדות נוספת לכך שמדובר בעניין נדיר יחסית, אשר אינו צפוי לפקוד את בתי המשפט תדיר בעתיד (דנ"א 4580/15 Israelitische Kultusgemeinde Wien נ' הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי, פסקה 7 (24.9.2015)).

13. כפי שהוסבר על ידי המשיבים, בחיי המעשה ובפרקטיקה הנוהגת בארכיונים ציבוריים, אנשים מבקשים להפקיד ב"השאלת קבע/השאלה מתמדת" את החומר בארכיון ציבורי, לאחר "סקר שוק" שהם עורכים בין הארכיונים השונים. לכן, החשש שמא דחיית עתירתם של העותרים תביא ל"אפקט מצנן" בנכונותם של אנשים להפקיד חומרים בארכיון ציבורי, הוא חשש רחוק, בעוד שדווקא קבלת העתירה עלולה לעודד תופעה שכיום כמעט אינה קיימת.

14. אין חולק כי לאוסף ששון חשיבות ארכיונית רבה. האוסף שופך אור על חיי היהודים ברחבי אסיה והמזרח הרחוק החל מהמאה ה-18, ועל כך עמדה הגנזת בהחלטתה מושא העתירה דנן. אף אין חולק על תפקידו ומעמדו הייחודי של הארכיון הציבורי כ"שומר הזיכרון" של מורשתה ותרבותה של המדינה למען הדורות הבאים. אין חולק על האינטרס הציבורי-לאומי של הגנה, שמירה, תיעוד והנצחה של חומרים הקשורים להיסטוריה של העם היהודי במרוצת השנים, הן בגולה והן בישראל. כל אלה באים לידי ביטוי בהגדרת "חומר ארכיוני" בסעיף 1 לחוק, כחומרים "שיש בהם ענין לחקר העבר, העם, המדינה או החברה, או שהם קשורים לזכרם או לפעולתם של אנשי שם".

15. לעולם הארכיונים בארץ ובעולם כללים וחוקים משל עצמו (למשל, בכל הקשור להשאלה לתקופה, השאלה לארכיונים אחרים וכיו"ב). מכאן הזהירות המיוחדת שעה שאנו באים ליישם חוקים של המשפט האזרחי, כמו חוק השומרים, התשכ"ז-1967 (להלן: חוק השומרים) (שמירה מוגדרת כהחזקה כדין שלא מכוח בעלות) או חוק השכירות והשאלה, התשל"א-1971 (להלן: חוק השכירות והשאלה).

בעניין וינה, עמד בית משפט זה בהרחבה על מטרות חוק הארכיונים ועל הוראת סעיף 14 לחוק בפרט, ומשכך, לא אחזור על הדברים. בשל הדמיון של הסוגיה שנדונה בעניין וינה לבין המקרה שלפנינו, אסקור את המקרה שנדון שם והשלכותיו לענייננו.

16. בעניין וינה ביקשה המערערת, גוף ציבורי המייצג את הקהילה היהודית בווינה (להלן: קהילת יהודי וינה), לקבל לידיה את החומר שהופקד על ידי הקהילה בארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי, ארכיון ציבורי שבהחזקתו ובניהולו מסמכים הקשורים

לקהילות יהודיות ברחבי העולם. המסמכים מושא המחלוקת שם, שעניינם תיעוד היסטורי של קורות יהודי אוסטריה לאורך כ-300 שנים ועד לתום מלחמת העולם השנייה, הועברו על ידי קהילת יהודי וינה לארכיון בארבע פעימות בין השנים 1952-1978, מבלי שנערך הסכם בין הצדדים.

בשלב מסוים, פנתה קהילת יהודי וינה לבית המשפט המחוזי בבקשה להשיב לידיה את המסמכים שהופקדו בארכיון, כחלק מפרויקט הנצחה של יהדות וינה. נטען כי העברת המסמכים לארכיון נעשתה בהשאלה בלבד, וכי קהילת יהודי וינה מבקשת לסיים את תקופת ההשאלה על פי סעיף 29 לחוק השכירות והשאלה.

במהלך הדיון בבית המשפט המחוזי גובש הסדר דיוני, בדומה להסדר הדיוני בענייננו, ולפיו "הצדדים מסכימים לפנות לגנו המדינה לצורך הפעלת סמכותו לפי סעיף 14א לחוק הארכיונים, תוך שמירת טענותיהם". בהחלטתו של הגנו, נדחתה בקשת קהילת יהודי וינה ונקבע שאין לאשר את העברת המסמכים ההיסטוריים מהארכיון. זאת, מן הטעם שהמסמכים הועברו לארכיון "בכוונת מכוון בהשאלה לצמיתות"; ומאחר שלא השתכללו הנסיבות המצדיקות העברת חומר מארכיון ציבורי, בהתאם לסעיף 14א לחוק. לאור החלטת הגנו, סילק בית המשפט המחוזי על הסף את התביעה, בקביעה כי על רקע הוראות חוק הארכיונים, מתן סעד של השבת המסמכים ההיסטוריים יהיה מנוגד לדין. וכך הגיע עניין וינה לפתחו של בית המשפט העליון.

17. בערעור שהוגש על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בעניין וינה, נטען על ידי קהילת יהודי וינה כי החלטת הגנו מפקיעה מהקהילה את בעלותה במסמכים תוך פגיעה בזכותה הקניינית, וכי הגנו אינו מוסמך להכריע בשאלת הבעלות. עוד נטען, כי העברת המסמכים לארכיון הציבורי נעשתה בהתבסס על המשטר המשפטי שהיה קיים בשעתו, עוד בטרם נחקק בשנת 1981 סעיף 14א לחוק הארכיונים.

ערעורה של קהילת יהודי וינה נדחה. השופט נ' הנדל ציין בפתח פסק דינו כי שאלת בעלות הקהילה במסמכים לא נדרשת להכרעה, אך גם בהנחה שהבעלות במסמכים היא של הקהילה, אין היא זכאית להשיב לידיה את המסמכים שהופקדו על ידה. בשל חשיבות הדברים לענייננו, אביא מקצת הדברים שנאמרו בפסק הדין:

"מלשון סעיף 14א עולה, כי די בכך שהחומר הארכיוני מצוי בארכיון הציבורי כדי שהוצאתו תחייב את הסכמת הגנו. אין אינדיקציה בלשון הסעיף לכך שהסכמת הגנו נדרשת אך במקרה שבו החומר הוא בבעלות הארכיון ולא

בבעלות פרטית. ניתן להבין זאת על רקע מעמדו ותפקידו של הארכיון הציבורי על פי דין. המחוקק רואה חשיבות רבה בשמירה על חומר ארכיוני המצוי בארכיון ציבורי (הדגשה במקור – י"ע).

[...] לשון אחר, חומר ארכיוני 'שבארכיון ציבורי' איננו כחומר ארכיוני שבידי הפרט, והוצאתו מהארכיון הציבורי איננה כהוצאתו מרשות הפרט. עצם הימצאות החומר בארכיון הציבורי מהווה משוכה בפני המבקש להוציאו – בדמות הסכמת הגנז – גם אם מדובר בבעליו. [...] ואולם, בניגוד לכל אלה [סעיפים שונים בחוק הארכיונים שעניינם בבעלות פרטית בחומר ארכיוני – י"ע], סעיף 14א אינו מדבר על חומר ארכיוני פרטי או, מנגד, על חומר שבבעלות הארכיון. עניינו ב'חומר ארכיוני שבארכיון ציבורי' – ללא אזכור של הבעלות בו. אכן, עיון בחומר ארכיוני פרטי מצריך את רשות בעליו, אך אם הוא מצוי בארכיון ציבורי לא יוצא ממנו אלא בהסכמת הגנז. ודוק, בין הוראות אלה של חוק הארכיונים אין כל סתירה. עיון בחומר ארכיוני – לחוד, והוצאת חומר ארכיוני מארכיון ציבורי – לחוד.

[...] בהיותו חוק ספציפי – גובר חוק הארכיונים על הוראות חוק אחרות, שתחולתן כללית יותר – כגון חוק השכירות והשאלה.

[...] נראה, אפוא, כי ברירת המחדל היא שהפקדת חומר ארכיוני בארכיון ציבורי היא בלתי-חוזרת, כתרומה או מתנה. לא ניתן לחייב גוף פרטי להעביר את החומר הארכיוני שבידיו לידי ארכיון ציבורי, ואולם משבחר לעשות כן – לא יוכל להוציאו ללא הסכמת הגנז.

[...] הנה כי כן, סעיף 14א חל גם על המסמכים ההיסטוריים מושא ערעור זה. הוצאתם מהארכיון כפופה להסכמת הגנז, וזו לא ניתנה. [...] המטרה של המערערת, כפי שעולה מהמרצת הפתיחה, הייתה השבת המסמכים ההיסטוריים לידיה. הצהרת הבעלות התבקשה, בגדרי ההליך קמא, אך כסעד נלווה לסעד ההשבה. בהעדר אפשרות להעניק את האחרון, הפך הראשון לסעד אקדמי או תיאורטי גרידא, ולא היה מקום להיעתר לו" (שם, פסקאות 6-8 ו-10 לפסק דינו).

השופט א' רובינשטיין הצטרף אף הוא לדברים:

"אכן, חוות דעתו של חברי השופט הנדל אינה נדרשת לשאלת הבעלות בחומר נשוא הערעור, כיון שנותרים אנו בהכרעת הגנז; אך למעלה מן ההכרח יצוין, בהמשך לדבריו, כי האינדיקציות שבחומר לגבי מה שנעשה

כשנות השישים מורות לעבר השאלת קבע, או כלשון הגנו – השאלה לצמיתות.

[...] גם לשיטה של בעלות המערערת איפוא, פקדון קבע או השאלת קבע משמעו כי רק בנסיבות יוצאות דופן יבקש המפקיד או המשאיל להוציאם, וקשה להלום כי חלו נסיבות כאלה; אך שוב, בענייננו חל סעיף 14א לחוק הארכיונים על פי האמור בחוות דעת חברי, ודברים אלה הם למעלה מן הצורך המשפטי" (פסקאות ח-ט לפסק דינו).

השופט ח' מלצר הצטרף אף הוא לדעה כי חוק הארכיונים הוא חוק מיוחד הדוחה

את הוראות חוק השכירות והשאלה וכי:

"[...] יתר על כן אפילו היה חוק השכירות והשאלה חל על המכלול, כטענת המערערת – עדיין לא היתה המערערת יכולה לכאורה להצליח בתובענה שהגישה, שכן היא נתנה בפועל למשיבה רשיון בלתי הדיר למעשה – לעשות שימוש בחומרי הארכיב שהועברו לה על דרך של 'השאלה מתמדת' [הדגשה במקור – י"ע].

[...] המניעים של המעניקים – לבצע את ההתקשרות על דרך של 'השאלה לצמיתות' ולא בצורה של 'העברת בעלות' הם מגוונים, כפי שגם הגנו מציין בהחלטתו (שם בפסקה 7) [...] לפרקים בהתקשרויות מסוג זה המעניק מבקש להבטיח שההתחייבויות הניתנות לו בעת המסירה יקויימו גם בעתיד הרחוק, ובהתאם הוא כולל בחוזה תרופה של הפסקת ההשאלה, אם המוסד המקבל יחדל להתייחס כיאות לאוסף, או ליצירה המושאלת (בדבר: הטיפול הראוי בהם, קיטלוגם, הצגתם ושימורם וכו' – טיפוח שעלותו לרוב גבוהה). בנושאים אלו, כמו ברשיון, נוצר איפוא לעתים מעין 'השתק קנייני' (Proprietary estoppel) כנגד המעניק. [...] במקרים שכאלה – אין המעניק רשאי לכפור ב'השאלה המתמדת' מכוח חובת תום הלב, החלה עליו מכוח סעיפים: 4, 27 ו-31 לחוק השכירות והשאלה, בהנחה שהחוק האמור רלבנטי לענייננו (לעתים שייכים לנושא אף חוק השומרים, התשכ"ז-1967) וחוק הנאמנות, התשל"ט-1970 [צ"ל 1979 – י"ע].

[...] ההסתכלות על החומרים האמורים כאילו הם 'נכסי תרבות לאומיים' מכתיבים אף הם את התוצאה אליה הגענו, שהרי ב'נכסי תרבות לאומיים' שנמסרו מרצון – הבעלות הפורמלית איננה בהכרח הגורם הבלעדי להכרעה בשאלת הקיום של הנכס, או ההחזקה בו.

[...] זה המקום להדגיש עוד כי ערכו של 'נכס תרבותי' הוא, לרוב, כה רב עד שאין אפילו בידי מי שהוא בעל

הזכות הקניינית, או המוסרית בו להורות על השמדתו (ובהיקש – גם על שינוי תנאי ההחזקה שהוסכמו לגביו, ככל שמדובר ב-נכס תרבות לאומי ככזה) (פסקאות 2, 5 ו-9 לפסק דינו).

18. לא בכדי הארכנו בציטוט מתוך פסק הדין בעניין וינה. הקו המנחה בפסק הדין הוא, שזכות הבעלות במסמכים ובחפצים שהופקדו בארכיון הלאומי, ניגפת מפני הוראת סעיף 14א לחוק הארכיונים, לנוכח האינטרס הציבורי שבבסיס הוראה זו. קשה לקבל את טענת העותרים כי את סעיף 14א יש לפרש כך שכביכול סמכותה של הגנות משתרעת רק על חומר שבבעלות הארכיון הציבורי, ואין לי אלא לחזור ולהפנות לדבריו של השופט נ' הנדל לעיל. הדגש הוא על עצם הימצאותו של החומר בארכיון הציבורי, ולא בכדי החוק אינו עוסק כלל בשאלת הבעלות על החומר. כפי שציין בית משפט זה בעניין קרוב לענייננו, חוק הארכיונים עוסק "בדיני הקניין התרבותי" (ע"א 8323/17 מדינת ישראל נ' בעהס, פסקה 33 (20.5.2019) (להלן: עניין בעהס)). השילוב של עניין בעהס ועניין וינה מצביע על כך, שבתחרות בין דיני הקניין הרגילים לבין דיני הקניין התרבותי, ידו של האחרון על העליונה. לא בכדי קבע המחוקק בסעיף 26 לחוק הספרייה הלאומית, התשס"ח-2007 (להלן: חוק הספרייה הלאומית) כי "ספרים ופריטים אחרים שבאוספי הספרייה" אינם ניתנים לעיקול ולא תחול עליהם זכות עיכבון. בכך, הוציא המחוקק פריטים אלה מהישג ידם של דיני הקניין הרגילים.

19. את ההלכה בעניין וינה ניתן לכאורה להחיל בענייננו על דרך של קל וחומר. בעניין וינה, ההתמודדות על האוסף הייתה בין שני גופים ציבוריים, בעוד שבענייננו, השבת האוסף מתבקשת לידיים פרטיות. בעניין וינה, הפקדת האוסף נעשתה כאשר סעיף 14א לחוק טרם בא לעולם. בעניין וינה, לא היה הסכם בין קהילת יהודי וינה לבין הארכיון, ובית המשפט נדרש לשער את אומד הדעת וגמירות הדעת של קהילת יהודי וינה. ואילו בענייננו, יש הסכם מפורט של מסירה מרצון של האוסף, במה שנחזה כ"השאלה לצמיתות", כפי שעולה, למשל, מהסעיף בהסכם לפיו יש צורך לקבל את אישור העותרים בכתב למשך 35 שנה בכל הקשור להדפסת חומר מהאוסף. מסעיף זה עולה כי מקבל האוסף ביקש להשתחרר ממגבלה זו לאחר שיעברו כמה דורות, כפי שעולה מהתכתובת שהתנהלה בין הצדדים עובר לחתימת הסכם ההפקדה. אכן, בהסכם ההפקדה נטל על עצמו בית הספרים הלאומי התחייבויות שונות, כמו ההתחייבות למיין ולקטלג את האוסף ולשמור עליו, אך כפי שציין השופט ח' מלצר בעניין וינה, כמצוטט לעיל, המדובר בהתחייבויות מקובלות, שאין בהן כדי לגרוע מהוראת סעיף 14א לחוק.

אלא שלהבדיל מעניין וינה, בסעיף 8א להסכם ההפקדה נקבע כי לעותרים תישמר הזכות לתבוע את האוסף חזרה במקרה של הפרת אחד או יותר מתנאי ההסכם. דהיינו, יש בהסכם הוראה המכירה באפשרות של העותרים לתבוע את החזרת האוסף. כך עולה גם ממכתבו של יורם צפריר מטעם בית הספרים הלאומי מיום 26.8.2002, טרם חתימת ההסכם, שבו מציע בית הספרים הלאומי מיוזמתו-שלו להוסיף סעיף בהסכם "בו אנו מחזקים את זכויותכם לתבוע את האוסף בחזרה אם, חלילה, הטיפול בו לא יהיה נאות". מכאן, שיכולה להישמע הטענה כי בענייננו, יש להחיל את הלכת וינה באופן מוחלש-משהו.

20. העותרים טענו כי בית הספרים הלאומי, העביר ללא ידיעתם וללא הסכמתם את האוסף אל הספרייה הלאומית, בניגוד ותוך הפרה של סעיף 9 להסכם. לשיטתם, כאשר הפקידו את האוסף בבית הספרים הלאומי, לא חל על בית הספרים חוק הארכיונים, אך כעת, בעקבות העברת הארכיון לידי הספרייה הלאומית, הם מוצאים עצמם כפופים, שלא מרצונם להוראת חוק זה.

דומה כי פסק הדין בעניין וינה נותן תשובה גם לטענה זו. בעניין וינה, הוראת סעיף 14א לחוק, אשר נוספה לחוק הארכיונים בשנת 1981, לא הייתה קיימת כלל שעה שהמסמכים הופקדו על ידי קהילת יהודי וינה. למרות זאת, נקבע כי ידה של הוראה זו על העליונה, אף מבלי להידרש לשאלת הבעלות הקניינית. על דרך ההיקש, כך גם בענייננו, שהספרייה הלאומית הוכרזה כארכיון ציבורי בשנת 2017, כפי שפורסם ברשומות, שנים רבות לאחר חקיקת סעיף 14א לחוק. הכרזה על ארכיון ציבורי כשמה כן הוא, הכרזה על מצב קיים על בסיס החומרים הארכיוניים שכבר נמצאים ברשות אותו ארכיון, שהרי הכרזה על ארכיון כציבורי נובעת ומתבססת על האוספים שכבר נמצאים ברשותו. לא למותר לציין כי העותרים לא פעלו ולא טענו דבר, לא כאשר הספרייה הלאומית הוקמה מכוח חוק ארבע שנים לאחר חתימת הסכם ההפקדה, ולא כאשר הספרייה הלאומית הוכרזה כארכיון ציבורי, כפי שניתן היה לצפות, מכוח החזקתה בנכסי תרבות ומורשת של העם היהודי.

זאת ועוד. העברת האוסף לספרייה הלאומית, נעשתה *ex lege*, מכוח חוק הספרייה הלאומית, אשר מכוחו נכנסה הספרייה הלאומית בנעלי בית הספרים הלאומי. מכאן, שאין ענייננו בשומר שמסר לשומר אחר ללא הסכמת הבעלים (ראו סעיף 3 לחוק השומרים) אלא בהעברה מכוח חוק, כך ש"הספרייה הלאומית היא חליפתה או גלגולה של אותה ספרייה של האוניברסיטה העברית" (ראו פסק הדין בבית המשפט המחוזי בעניין

כתבי קפקא – עמ"ש 47113-11-12 (ת"א) הופה נ' ער"ד שמוליק קסוטו – מנהל עיזבון המנוחה אילזה הופה ד"ל, פסקה 133 (29.6.2015).

סעיפים 3 ו-4 לחוק זה קובעים את מטרותיה ותפקידיה של הספרייה הלאומית שהם, בין היתר, "לאסוף, לשמר ולטפח את אוצרות הידע, המורשת והתרבות, ובכלל זה להרחיב ולהעשיר את אוספי הספרייה [...] לאפשר לציבור, בישראל ומחוצה לה, נגישות הולמת וסבירה לאוספי הספרייה [...] לשמש ספריית מחקר מרכזית בישראל בתחומי מומחיותה". מטרות אלה, חופפות את המטרות אשר לשמן יש לשמור חומר ארכיוני כהגדרתו בחוק הארכיונים (על תכליתו של חוק הארכיונים ראו החלטתי בבש"פ 4073/17 ראדה נ' מדינת ישראל, פסקאות 28-29 (26.3.2018)). לכן, מבחינה מהותית, אין בהעברת האוסף לספרייה הלאומית כדי לפגוע במטרות הסכם ההפקדה, בבחינת ביצוע בקירוב (והשוו בדיני מתנה לע"א 8704/99 בן ציון נ' ההסתדרות הכללית של העובדים, פ"ד נח(1) 120 (2003)). הדברים נכונים במיוחד לאור סעיף 4(3) לחוק הספרייה הלאומית, הקובע כי הספרייה הלאומית נועדה "לשמש ספריית המחקר של האוניברסיטה העברית בירושלים".

זאת ועוד. סעיף 8(א)(2) לחוק הספרייה הלאומית קובע כי האוניברסיטה העברית מחזיקה ב-25% ממניות חברת הספרייה הלאומית, שהיא חברה לתועלת הציבור, שהוקמה למימוש המטרות והתפקידים של הספרייה הלאומית, כך שלא ניתן לומר כי האוניברסיטה יצאה מהתמונה. ולא רק זאת, אלא שעל פי סעיף 29 לחוק, בשלוש השנים הראשונות ועד להפעלת חברת הספרייה הלאומית, נקבע בחוק כי תוקם חברת בת של האוניברסיטה העברית, ובסעיף 29(ה) לחוק נקבע כי:

העברת בעלות, החזקה או זכות שימוש באוספים או בנכסים, מבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי שבאוניברסיטה העברית בירושלים לחברה הבת ולחברה, יוסדרו בהסכם בין האוניברסיטה העברית בירושלים והחברה הבת, לשם מימוש מלא ובאופן הולם של מטרות חוק זה והוראותיו.

וסעיף 33(א)(1) לחוק קובע כלהלן:

אין בהוראות חוק זה כדי לגרוע מבעלות האוניברסיטה העברית בירושלים באוספי הספרייה או בנכסי הספרייה הלאומית, לרבות בבניין המשמש את הספרייה הלאומית (בסעיף זה – נכסי הספרייה) או מזכויות אחרות הנתונות לה בהם; הקניית זכויות בנכסי הספרייה ואופן החזקתם וניהולם, יוסדרו בהסכם כאמור בסעיף 29(ה), וזכויות

האוניברסיטה והחברה בנכסים האמורים יהיו בהתאם להסכם כאמור.

אכן, הסכם כאמור לא הוצג בפנינו, אך מלשון החוק עולה כי אין בהקמת הספרייה הלאומית, כשלעצמה, כדי לגרוע מיניה וביה מזכויות האוניברסיטה באוספים שברשותה, מה שמפחית עוד יותר את עוצמת "ההפרה" הנטענת על ידי העותרים, אם בכלל התקיימה, הנובעת מתסיבת הזכות ex lege אל הספרייה הלאומית, באופן גורף עם כל הנכסים והאוספים של בית הספרים הלאומי.

21. אין חולק כי אוסף ששון הועבר בהסכם ההפקדה מהעותרים לגוף ציבורי-לאומי במסגרת יחסים של "מפקיד מרצון-מקבל מרצון". משכך, הרי שאיננו נדרשים לשאלות תיאורטיות, מה היה הדין אם האוסף היה מגיע לחזקתו של הארכיון הציבורי שלא כדין. גם בעניין וינה, ציין השופט נ' הנדל כי "הדוגמאות התיאורטיות שמביאה המערערת לתמיכה בעמדתה – הגעתו של חומר ארכיוני לידי ארכיון ציבורי בעקבות גניבתו מארכיון אחר, במהלך סכסוך ירושה שטרם התברר או אף חומר ארכיוני שמצוי במקרה באמתחתו של מבקר בארכיון הציבורי – אינן רלוונטיות".

22. החלטת הגנת היא החלטה מינהלית-מקצועית, אשר מבוסס על המקובלות בתחום הארכיונאות. ככזו, ובהיבט של הדין המינהלי, איננו רואים מקום להתערב בשיקול הדעת המקצועי שבתחום מומחיותה המיוחדת של הגנת (וראו, לדוגמה, בג"ץ 2859/20 התאחדות הקבלנים בוני הארץ נ' הוועדה לצמצום הריכוזיות – רשות התחרות (30.11.2021); בג"ץ 8242/19 העמותה לקידום הפיזיותרפיה בישראל נ' המועצה להשכלה גבוהה (27.5.2020)). כפי שעולה מסעיף 11 להחלטת הגנת, החלטתה לא התקבלה כלאחר יד, אלא לאחר בדיקה מעמיקה של טענות העותרים בכל הנוגע לשמירת האוסף. הגנת העבירה רשימת שאלות למנכ"ל הספרייה הלאומית; לאחר קבלת התשובות הפנתה שאלות נוספות; ביקרה בספרייה הלאומית ועיינה באוסף; בהמשך פנתה בשאלות הבהרה נוספות; ומנהל אגף המשק בארכיון ביקר במתקן הגניזה שבו שמור האוסף, על מנת להתרשם מתנאי השמירה והשימור של האוסף.

23. בנקודה זו נסגור מעגל ונחזור להסדר הדיוני אליו הגיעו הצדדים, שמכוחו נעשתה הפנייה לגנת עוד טרם הכרעה בזכויות החוזיות והקנייניות הנטענות של העותרים. עמדנו על כך, שבהיבטים מסוימים ניתן מחד גיסא, להחיל על ענייננו את הלכת וינה בדרך של קל וחומר, ומאידך גיסא, שהסכם ההפקדה מאפשר בתנאים מסוימים את השבת האוסף לידי העותרים, סיטואציה שלא נדונה בעניין וינה.

במצב דברים זה, אני סבור כי בשלב זה ראוי שלא לקבוע מסמרות בשאלה התיאורטית אם כוחה של הלכת וינה וכוחם של דיני הקניין התרבותי לגבור גם על סעיף מפורש בהסכם ההפקדה. לכן, אציע לחברותיי להותיר שאלה זו ללא הכרעה חד-משמעית, אך תוך קביעת אמות מידה אשר ינחו את בית המשפט האזרחי, ככל שייקבע בהתדיינות עתידית בין העותרים לבין המשיבים כי הייתה הפרה יסודית של הסכם ההפקדה, כי נשלחה התראה בכתב על ידי העותרים, כי הספרייה הלאומית לא תיקנה את ההפרה תוך זמן סביר, וכי ההסכם בוטל כדין. במקרה כאמור, ועל רקע עוצמת ההפרה שתיקבע, אם בכלל, יהיה על בית המשפט האזרחי להתחשב בדיני הקניין התרבותי; להתחשב בכך שהחזרת אוסף למפקידו, הוא חריג שבחריגים במאטריה המיוחדת של ארכיונים כפי שהוסבר לעיל; להתחשב בהלכת וינה, שם נקבע כי סעיף 14א לחוק הארכיונים הוא חוק מיוחד הדוחה את תחולת חוק השכירות והשאלה, תוך בחינת האפשרות כי סעיף זה דוחה גם את תחולת סעד ההשבה בדיני החוזים ודוחה חוקים אחרים כמו חוק השומרים או חוק המיטלטלין, התשל"א-1971; על רקע האמור לעיל לבחון אם ההשבה היא בלתי סבירה בנסיבות העניין (סעיף 9א) לחוק החוזים (תרופות), התשל"א-1971; ולהתחשב בממצאי הגנת לפיהם הספרייה הלאומית נהגת בסטנדרטים המקובלים והראויים בכל הקשור בשמירה על האוסף, מיונו וקטלוגו.

כפי שצינו המשיבים 1-2 בתגובתם, סעיף 14א לחוק הארכיונים אינו כולל מנגנון של פיצוי, וככל שתוכח הפרה וככל שהעותרים סבורים כי עומדת להם עילה לפיצוי או עילה אחרת, פתוחה בפניהם הדרך לעתור גם לסעד זה או כל סעד אחר, כפי שימצאו לנכון, ואיננו מביעים כל עמדה בנושא.

24. מספר הערות בשולי הדברים:

א. משהתפטרה הגנת ממועצת הספרייה הלאומית, ומבלי לקבוע מסמרות בשאלה אם היה בכך משום ניגוד עניינים מלכתחילה, לא מצאתי ממש בטענת ניגוד העניינים המוסדי של הגנת.

ב. הגנת הגישה תגובה מטעם ארכיון המדינה לאפשרות צירופה כנתבעת בתיק בבית המשפט המחוזי, כאשר בשולי התגובה הודגש כי ארכיון המדינה אינו מביע עמדה באשר לאפשרות כי האוסף נמסר תחת תנאי מתלה כאמור בסעיף 8א) להסכם, וכי "ככל שייקבע כי ההסכם בין הצדדים הופר וכי יש לבטלו, הרי שאפשר לומר, כי למפרע ההפקדה לא התקיימה כלל, וממילא לא יחול עליה סעיף 14א המצוין לעיל". ברם,

בהמשך הודגש כי "גם אם יושב אוסף ששון לידי התובעים, הדבר לא יגרע מסמכויות גנזת המדינה ליתן הוראות בקשר עם החומר הארכיוני האמור בהתאם לסמכויותיה על פי כל דין". כשלעצמי, אני מתקשה לרדת לסוף דעתה של הגנזת בהערה זו, אך החשוב לענייננו שהערה זו שנמסרה בבית המשפט המחוזי, אינה חלק מהחלטת הגנזת מושא העתירה דנן. מכל מקום, הגנזת חזרה בה מאמירה זו והבהירה כי מדובר בהערת אגב (ועל כך הרחיבה הספרייה הלאומית בתגובתה לתגובת ארכיון המדינה, שהוגשה לבית המשפט המחוזי – סעיפים 7 ואילך). משכך, איני רואה ליתן משקל לאותה הערה.

ג. העותרים ביקשו להקיש מענייננו מפסק דינו של בית המשפט המחוזי בפרשת המכתב של יוסף טרומפלדור (ה"פ (י-ם) 48482-06-19 מכון ז'בוטינסקי בישראל נ' בית המכירות Ltd King David Auction (27.10.2022)). מבלי לקבוע מסמרות כלשהן לגבי התוצאה שאליה הגיע בית המשפט המחוזי באותו מקרה, הרי שלא ניתן ללמוד מפסק הדין שם לענייננו. זאת, מאחר שהמכתב מושא המחלוקת לא היה בחזקתו של המוזיאון, לא תועד כלל ברישומיו, ולא ניתן היה לדעת מתי וכיצד יצא מרשות המוזיאון. בית המשפט המחוזי אף הגיע למסקנה כי ככל הנראה המכתב נמכר בשלב כלשהו באופן מכוון על ידי המוזיאון. זאת, להבדיל מהמקרה שלפנינו, שהאוסף מצוי ברשותו של הארכיון הציבורי.

25. סוף דבר, שהעתירה כנגד החלטת הגנזת נדחית.

בהתחשב בכך שהעתירה הוגשה על פי הסדר דיוני אליו הגיעו הצדדים, ובהתחשב בתוצאה אליה הגענו – לא יעשה צו להוצאות.

ש ו פ ט

השופטת ע' ברון:

אני מסכימה.

ש ו פ ט

1. אני מסכימה לפסק דינו של חברי השופט י' עמית ולתוצאה אליה הוא הגיע. אעיר בקצרה כי דחיית עמדת המערערים עלולה הייתה לכאורה לעורר חשש של בעלי אוספים בעתיד שיהיו מעוניינים להעביר את האוספים שלהם לידי ארכיון ציבורי ולהתנות את ההעברה הזו בתנאים. אם יהיו אותם בעלי אוספים סבורים כי יהיו אשר יהיו פני הדברים – הארכיון לא יושב לידיהם, עלול להיות לכך אפקט מצנן מפני העברה כזו, תוצאה שתפגע דווקא באינטרסים שעליהם נועד חוק הארכיונים להגן.

2. חרף האמור אני סבורה כי דין הערעור להידחות. זאת קודם כל לאור האמור בפסק דינו של חברי לפיו הפקדה בארכיון ציבורי נעשית בדרך כלל לאחר שהמפקיד בודק את הארכיונים השונים ובוחר בזה שנראה לו מתאים, ומאחר שבפועל – לא קיימים כמעט מקרים בהם מי שהפקיד את הארכיון שלו, ביקש להשיבו לידי.

בנוסף, כפי שצוין בדיון שהתנהל לפנינו, ישנה אפשרות של בעל ארכיון גם להעביר את הארכיון שלו בהשאלה, שאז הארכיון יושב לידי בתום תקופת ההשאלה. בעניין וינה בו דובר על השאלה, קבע בית המשפט כי ההשאלה הייתה לצמיתות – אולם ניתן להעלות על הדעת מקרה של השאלה לתקופה קצובה, שכאשר היא תסתיים יהיה בעל הארכיון רשאי לבקש את השבתו לידי.

מעבר לכל אלה וכפי שעולה מפסק דינו של חברי, אם וככל שהמערערים יוכיחו כי הסכם ההפקדה אכן הופר ובוטל כדין, אזי חזקה על בית המשפט שידון בתביעה כי ישקול את כלל השיקולים הצריכים לעניין, לרבות השיקולים שפורטו בפסקה 23 לפסק דינו של חברי.

ש ו פ ט ת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' עמית.

ניתן היום, ג' בטבת התשפ"ג (27.12.2022).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט